పాఠం 17

లాటిన్ అమెరికా,ఆసియా, ఆఫ్రికాలలో వలసవాదం

యూరప్ విస్తరణ, తొలి వలసపాలన

కింద ఇచ్చిన ప్రపంచ పటాన్ని చూడండి. 600 సంవత్సరాల క్రితం యూరప్‌వాసులకు తెలిసిన ప్రపంచాన్ని ఇది చూపిస్తుంది.

పటం 1: 1400 సంవత్సరంలో యూరపువాసులకు తెలిసిన ప్రపంచం, దీనిని జెనొయిస్ అంటారు.

600 సంవత్సరాల క్రితం ప్రజలు చాలా తక్కువగా ప్రయాణం చేసేవాళ్లు. సాధారణంగా వాళ్లు గుర్రాలమీద, ఒంటెల మీద ప్రయాణం చేసేవాళ్లు. లేదా సముద్ర తీరంవెంట పడవులు, ఓడలలో ప్రయాణం చేసేవాళ్లు. విదేశీ వస్తువులను కొని అధిక ధరలకు అమ్మే వ్యాపారస్తులు దూరదూరాలకు ప్రయాణించటంతో ప్రజల మధ్య, దేశాలమధ్య సంబంధాలు పెరగసాగాయి. చైనా నుంచి పట్టు, పింగాణి పాత్రలకు, భారతదేశం నుంచి నూలువస్త్రాలు, ఉక్కు, సుగంధద్రవ్యాలకు, అరేబియా నుంచి పళ్లు, అత్తర్లకు, యూరపునుంచి మద్యానికి ప్రపంచమంతటా గిరాకి ఉండేది. వ్యాపారస్తులు వీటిని కొని అధిక లాభాలకు బంగారం, వెండితో మారకం చేసేవాళ్లు. కొన్ని సందర్భాలలో రాజులకంటే వ్యాపారస్తులు కొందరు ధనవంతులుగా ఉండేవారు.

1400 సంవత్సరం నాటికి యూరపు, ఆసియాల మధ్య చాలావరకు వ్యాపార మార్గాలను ముస్లింరాజ్యాలు నియంత్రించసాగాయి. ప్రత్యేకించి ఒట్టోమన్ సామ్రాజ్యం యూరపు క్రైస్తవ శక్తులతో నిరంతరం యుద్ధాలు చేస్తుండేది. ఇటలీ దేశస్తులు అరబ్బు వ్యాపారస్తులతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పంద ఫలితంగా అరబ్బులు ఆసియా నుంచి సరుకులు తెచ్చి (ఈజిప్టులోని) అలెగ్జాండ్రియా దగ్గర ఇటలీ వారికి అమ్మేవాళ్లు. పశ్చిమ యూరపులో హాలెండ్, స్పెయిన్, పోర్చుగల్, ఇంగ్లండు వంటి దేశాల వ్యాపారస్తులు, ప్రభుత్వాలు ఈ వ్యాపార ప్రాముఖ్యతను గుర్తించారు. దాంతో భారతదేశం, చైనా వంటి దేశాలకు ఇటలీ వ్యాపారస్తుల నియంత్రణలో ఉన్న ప్రాంతాల

- వాళ్లకు అసలు తెలియని ఖండాలు ఏవి?
- వాళ్లకి తీరప్రాంతాలు తెలిసి, లోపలి ప్రాంతాలు తెలియని ఖండాలు ఏవి?

నుంచి కాకుండా తేలికగా, త్వరగా చేరుకునే మార్గాలను అన్వేషించసాగారు. ఉదాహరణకు పోర్చుగీసు వాళ్లు ఆఫ్రికా చుట్టుముట్టి భారతదేశానికి దారి కనుక్కోటానికి ప్రయత్నించారు. అట్లాంటిక్ మహా సముద్రాన్ని దాటటం ద్వారా భారతదేశం చేరుకోవచ్చో లేదో తెలుసుకోవాలని స్పెయిన్ ప్రయత్నించింది. అనుభవజ్ఞులైన సముద్ర యాత్రికులను నియమించుకుని, అన్వేషించటానికి వాళ్లకు ఓడలు, అపార వనరులు సమకూర్చి పెద్ద ఎత్తున నిధులు వెచ్చించారు. వీటి ఫలితంగా 1492లో క్రిస్టఫర్ కొలంబస్ మధ్య అమెరికాకి దారి కనుక్కున్నాడు, 1498లో వాస్కోడగామా ఆఫ్రికా చుట్టూ వెళ్లి భారతదేశానికి దారి కనుక్కున్నాడు. కొలంబస్ స్పెయిన్ దేశపు రాణి కోసం పనిచేయగా, వాస్కోడగామా పోర్చుగీసు రాజుకోసం పనిచేశాడు. అనతికాలంలోనే ఇంగ్లీషు, డచ్ ప్రభుత్వాలు కూడా తమ నావికులను ఈ ప్రాంతాలకు పంపించసాగాయి.

- 1400లలో ఆసియాతో వ్యాపారాన్ని యూరపు దేశాలైన పోర్చుగల్, స్పెయిన్ కాకుండా ఇటలీ ఎందుకు నియంత్రిస్తోంది?
- ఆసియాకి మరో మార్గాన్ని కనుక్కోవటానికి పోర్చుగల్, స్పెయిన్ దేశాలు ఎందుకు అంత ఆసక్తి కనబరచాయి?

అమెరికాలో యూరపు వలస ప్రాంతాలు

ఇప్పుడు వెస్ట్ ఇండీస్ అని పిలుస్తున్న దీవులకు కొలంబస్ చేరుకున్నాడు. ఈ దీవులు దక్షిణ అమెరికా తీరానికి దూరంగా ఉన్నాయి. అతడు భారతదేశం చేరుకున్నాడనుకుని అక్కడి స్థానిక ప్రజలను 'ఇండియన్లు' అన్నాడు (అందుకే అమెరికాలోని మూలవాసులను ఈనాటికీ స్థానిక ఇండియన్లు అంటారు). వీళ్లు సహృదయ ఆదివాసీ ప్రజలు. అతిథులను ఆహ్వానించి ఆహారం, ఆశ్రయం ఇచ్చారు. దీనికి బదులుగా స్పెయిన్ ప్రజలు వాళ్లని దోచుకుని బానిసలుగా చేసుకున్నారు. బంగారం గనుల్లో పని చేయటానికి, ఆహారం పండించటానికి వాళ్లని బానిసలుగా వాడుకున్నారు. అంతిమంగా ఈ దీవులలోని మూలవాసీలు అందరూ చనిపోయారు లేదా చంపబడ్డారు.

కొలంబస్ తరవాత స్పెయిన్ ప్రభుత్వం అమెరికాను దోచుకోవటానికి, జయించటానికి అనేక బృందాలను పంపించింది. అక్కడ బంగారం, వెండిగనులు ఉంటాయని, స్థానిక రాజులవద్ద ఈ విలువైన లోహాలు పెద్ద మొత్తంలో దొరుకుతాయని స్పెయిన్ పాలకులు ఆశించారు. కార్టెజ్ అనే స్పెయిన్ యోధుడు మెక్సికోని దోచుకోటానికి, అక్కడి ప్రజలను హతమార్చటానికి ఒక బృందానికి నాయకత్వం వహించాడు. అతడు అంతిమంగా స్థానిక రాజును చంపి, మెక్సికోలో స్వతంత్ర పరిపాలనకు అంతం పలికాడు. అదే విధంగా పిజార్రో అనే మరో సాహసికుడు పెరూని జయించి దోచుకున్నాడు.

చిత్రం 17.1: రాణి ముందు కొలంబస్, 1843లో ఎమాన్యుయెల్ గాటొలీబ్ ల్యూట్జ్ ఊహించి గీసిన చిత్రం.

ఈ ప్రయత్నాలలో ఇంగ్లాండు వెనకబడిలేదు. అక్కడి ప్రజలు ఉత్తర అమెరికా

© SCERT not to be republished

చేరుకుని తూర్పు తీరం వెంట వ్యవసాయక్షేత్రాలతో వలస ప్రాంతాలు ఏర్పాటు చేయసాగారు. అమెరికాలోని మూలవాసులు యూరపు ప్రజలకు మైత్రితో సహాయ, సహకారాలు అందించేవాళ్లు. ఈ సమయంలో ఇంగ్లాండులో భూస్వాములు అక్కడి చిన్న రైతులకు భూముల్లేకుండా చేస్తున్నారు. ఈ చిన్నరైతులలో చాలామంది ఉత్తర అమెరికాకి వలస వెళ్లి అక్కడ స్థిరపడాలని నిశ్చయించుకున్నారు. వాళ్లు అమెరికా మూలవాసుల భూములను లాక్కుని, వాళ్లని చంపేశారు. వాళ్లను ఇంకా లోపలి ప్రాంతాలకు తరిమికొట్టారు.

అమెరికాలోని ప్రకృతివనరుల గురించి యూరపు ప్రజలకు తెలియటంతో భూదాహంతో ఉన్నవాళ్లు అమెరికాలో స్థిరపడటానికి పోటెత్తారు. వాళ్లు స్థానిక ప్రజలను తరిమికొట్టి వాళ్ల భూములను లాక్కున్నారు.

స్థానికులను చంపి, దోచుకోవటం సద్దుమణిగిన తరవాత అమెరికా సహజ వనరులను దోచుకోటానికి యూరోపియన్లు ప్రయత్నించారు. అయితే దీనికోసం వాళ్లకి చెప్పినపని చేసేవాళ్లు కావలసి వచ్చారు. స్థానిక అమెరికన్లను బానిసలుగా చేయటం అంత తేలిక కాదని వీళ్లు గుర్తించారు. ఆఫ్రికా లోపలి ప్రాంతాలనుంచి బంధించి బానిసలుగా మార్చిన ఆఫ్రికా ప్రజలను యూరపుకి (ప్రత్యేకించి పోర్చుగల్‌కి) చెందిన వ్యాపారస్తులు, ఏజెంట్లు పెద్ద సంఖ్యలో రవాణా చేయటం మొదలుపెట్టారు. ఈ ఆఫ్రికా బానిసలను అమెరికాకి రవాణా చేసి అక్కడ పెద్ద, పెద్ద భూస్వాములకు, ఇతరులకు అమ్మే వాళ్లు. ఈ విధంగా 1.5 నుండి 2.0 కోట్ల ఆఫ్రికా ప్రజలను బానిసలుగా చేసి అమెరికాకి బలవంతంగా తరలించారు. చెరకు, మొక్కజొన్న, పొగాకు, పత్తి పొలాల్లో ఈ బానిసలతో పని చేయించేవాళ్లు. ఈ ఉత్పత్తులను ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్స్‌తో సహా వివిధ దేశాలలో అమ్మి పెద్ద ఎత్తున లాభాలు గడించే వాళ్లు.

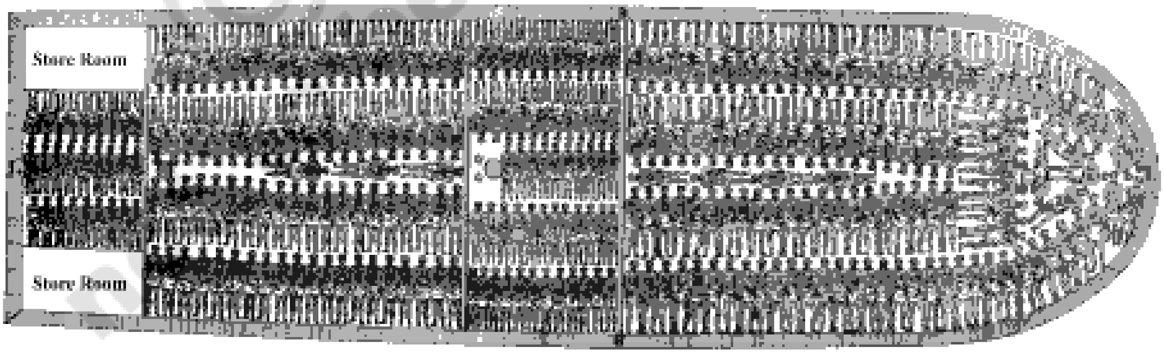

చిత్రం 17.2: ఓడ దిగువ భాగంలో 292 బానిసలను కిక్కిరిసి రవాణా చేస్తున్న విధానాన్ని చూపించే చిత్రం.

'లాటిన్' అమెరికా

1500 నుంచి 1800 వరకు మధ్య మూడు వందల సంవత్సరాల కాలంలో మధ్య, దక్షిణ అమెరికాలలో అధిక భాగం స్పెయిన్, పోర్చుగీసు అధీనంలోకి వచ్చింది. స్పెయిన్, పోర్చుగీసు భాషలు లాటిన్ నుంచి పుట్టాయి కాబట్టి ఈ దేశాలను 'లాటిన్ అమెరికన్' దేశాలుగా వ్యవహరించసాగారు. ఈ ఖండంలో ముందునుంచి ఉంటున్న ప్రజలలో సగానికి పైగా ప్రజలు యూరోపియన్ల చేతుల్లో హతమయ్యారు, లేదా వాళ్ల ద్వారా వ్యాపించిన రోగాల బారినపడి చనిపోయారు. ఫలితంగా అక్కడ

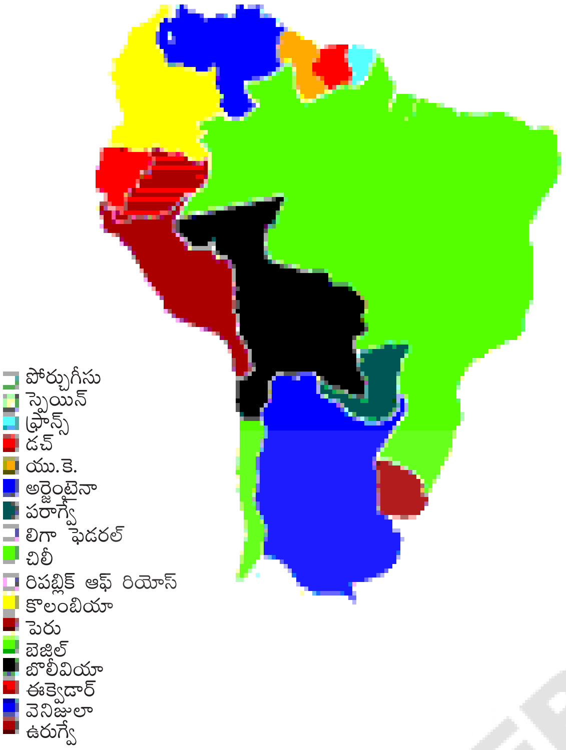

పటం 2:
దక్షిణ అమెరికా – 1800.

స్థిరపడిన యూరపు ప్రజలు పనులు చేయించుకోటానికి ఆఫ్రికా నుంచి బానిసలను కొనడం మొదలు పెట్టారు. ఫలితంగా ఆ దేశాలలో ఇప్పుడు ఉంటున్న ప్రజలు స్థానిక అమెరికన్లు, వలస స్పానిష్, పోర్చుగీసు ప్రజలు, ఆఫ్రికా బానిసల వారసులు. ప్రజలలో అధిక సంఖ్యాకులు ఇండియన్లు, లేదా ఆఫ్రికన్లను పెళ్లి చేసుకున్న యూరోపియన్ల సంతానం.

- 1800 నాటి దక్షిణ అమెరికా పటాన్ని చూసి వివిధ వలసరాజ్యాలను, పాలిత దేశాలను గుర్తించండి.

స్థానిక ఇండియన్లలో చాలామందిని చంపేశారని చూశాం. చిన్న చిన్న జాతుల ప్రజలు అడవుల్లో లోపలికల్లా ఉండి తప్పించుకున్నారు, లేదా స్పానిష్ నియంత్రణలోకి వచ్చారు. వాళ్లపై భారీగా పన్నులు విధించేవాళ్లు. స్పానిష్ ప్రజల అధీనంలో ఉన్న గనులు, వ్యవసాయక్షేత్రాలలో వాళ్లు పనిచేయాల్సి వచ్చేది. వాళ్ల గుడులలో చాలా వాటిని విధ్వంసంచేసి వాళ్లను రోమన్ కాథలిక్కు మతానికి మార్చేశారు. దక్షిణ అమెరికాలో 17వ, 18వ శతాబ్దాలలో స్థానిక ఇండియన్లు అనేక చిన్న, పెద్ద తిరుగుబాట్లు చేశారు. అయితే స్పానిష్ ప్రజలకు ఉన్న ఆయుధాలు, మందుగుండు సామగ్రి వాళ్లకి లేనందున వాళ్లను నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచివేశారు.

స్పెయిన్ పాలిత దేశాలలో అధికారమంతా (స్పెయిన్ రాజధాని అయిన) మాడ్రిడ్‌లోని సుప్రీం కౌన్సిల్‌లో కేంద్రీకృతమై ఉంది. ఈ వలస ప్రాంతాలను పాలించటానికి స్పెయిన్‌లోని ఉన్నతాధికారులను, రాచ వంశీకులను కౌన్సిల్ నియమించేది. వలసదేశాల పరిపాలనలో కాథలిక్కు చర్చికూడా ముఖ్యపాత్ర పోషించేది. స్పెయిన్ నుంచి వచ్చి స్థిరపడినవాళ్ల చేతుల్లో ఆ దేశాల గనులు, భూములు ఉండేవి. వీళ్లల్లో కొంతమంది పెద్ద భూస్వాములుగా ఉండేవాళ్లు. వీళ్ల కింద ఉండే విశాల భూభాగాన్ని 'హసియండా' అనేవాళ్లు. ఒక్కొక్క **హసియండా** వేలాది ఎకరాలలో విస్తరించి అందులో వెండి, రాగి గనులు, వ్యవసాయభూములు, పచ్చిక బీళ్లు, కర్మాగారాలు కూడా ఉండేవి. ఈ భూస్వాములు తమ కింద పనిచేయటానికి ఆఫ్రికా బానిసలను లేదా స్వేచ్ఛలేని ఇండియన్లని నియమించుకునేవాళ్లు. అయితే చిన్న రైతులుగా, పశుపోషకులుగా స్థిరపడిన స్పెయిన్ ప్రజలు కూడా ఉండేవాళ్లు. వలస ప్రాంతాల పరిపాలనలో అక్కడ స్థిరపడిన స్పెయిన్ ప్రజలకు ఎటువంటి పాత్ర ఉండేది కాదు. స్పెయిన్ దేశంనుంచే పరిపాలన అంతా సాగేది.

- వలస ప్రాంతాల ప్రభుత్వాలలో అక్కడ స్థిరపడిన స్పానిష్ ప్రజలకు ప్రముఖ పాత్రను ఎందుకు ఇవ్వలేదు?

© SCERT not to be republished

కాలక్రమంలో ఈ దేశాలలో స్పానిష్ భూస్వాములు, రైతులు, వ్యాపార, వాణిజ్యాలను అభివృద్ధి చేసి పంచదార, మాంసం వంటి వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను, తగరం, రాగి వంటి లోహాలను ఎగుమతి చేయసాగారు.

స్పెయిన్‌కి చవకగా ప్రకృతి వనరులు, శ్రామికులను అందించేలా వలస ప్రాంతాల ఆర్థిక విధానాలను నియంత్రించారు కానీ ఆ దేశాలు అభివృద్ధి చెందటానికి కాదు. దీని ఫలితంగా వలస పాలకుల ఆర్థిక ప్రయోజనాల కోసం గుత్తాధిపత్య వ్యాపార సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ గుత్తాధిపత్య ప్రయోజనాలను కాపాడటానికి వలసపాలిత ప్రాంతాల సామాజిక, ఆర్థిక విధానాలను వలస పాలకులు బలవంతంగా మార్చారు.

చెరకు, పొగాకు, పత్తి వంటి వాణిజ్య పంటలను సాగుచేసి వలస పాలిత ప్రాంతాలు వాటిని చవకగా తమపై ఆధిపత్యమున్న దేశాలకు అమ్మాలి. పరిశ్రమల అభివృద్ధికిగానీ, ఇతర దేశాలతో వాణిజ్యానికిగానీ వీటిని అనుమతించేవాళ్లు కాదు. బానిస కార్మికులను ఉపయోగించుకోవటం వల్ల తక్కువ ఖర్చుతో వాణిజ్య పంటలను విస్తారంగా పండించటం సాధ్యమయ్యింది. చవకగా దొరుకుతున్న శ్రమ శక్తి కారణంగా ఈ భూస్వాములు ఆధునిక వ్యవసాయ, సాగు పద్ధతులను అవలంబించటానికి ముందుకు వచ్చేవాళ్లు కాదు.

స్థానిక సంపన్నులు గడించిన లాభాలను పొదుపు చేసి, ఉత్పత్తికి ఉపయోగించటానికి బదులు సంపద ప్రదర్శనకు, విలాసవంతమైన వస్తువులకు వినియోగించేవాళ్లు. ఈ విధానాల వల్ల అసమానత్వంతో కూడిన వ్యవసాయిక సామాజిక వ్యవస్థ ఏర్పడింది. ఫలితంగా సమాజంలో అధిక భాగం ప్రజలు తీవ్ర పేదరికంలో మగ్గేవాళ్లు.

వలసపాలిత ఆర్థిక విధానంపై వలస పాలకుల పూర్తి నియంత్రణ ఉండేది. వలసపాలిత ప్రాంతాల్లో సామాజిక నియంత్రణకు కఠినమైన చట్టాలు, ఇతర చర్యలు అమలు చేసేవాళ్లు. ఆ దేశాలు వలసపాలక ప్రాంతాలపై ఆధారపడేలా చేయటానికి అక్కడ మేకులు వంటి చిన్న చిన్న ఉత్పత్తులను సైతం అనుమతించేవాళ్లు కాదు. ఈ విధంగా వలసపాలిత ప్రాంతాలు అభివృద్ధి చెందకుండా, ఉత్పాదక రంగాలలో పెట్టుబడులు పెట్టకుండా వలస పాలకులు నియంత్రించారు.

- మీరు ఎనిమిదవ తరగతిలో నిజాం రాజ్యంలోని జమిందారీ వ్యవస్థ గురించి చదివారు. నిజాం రాష్ట్రంలోని జమిందారీ వ్యవస్థను దక్షిణ అమెరికాలోని హసియండాలతో పోల్చండి. వాటి మధ్య పోలికలు, తేడాలు ఏమిటి?
- లాటిన్ అమెరికాలోని వలస పాలిత ప్రాంతాల దిగువ ప్రజల సమస్యల జాబితా తయారు చేయండి:

1. హసియండాల యజమానులైన స్పానిష్ వలసవాదులు
2. అమెరికాలో స్థిరపడిన చిన్న స్పానిష్ రైతులు
3. స్థానిక అమెరికన్లు
4. లాటిన్ అమెరికాలో స్థిరపడిన ఆఫ్రికా బానిసలు

స్పానిష్ వలస పాలనలో ఉన్న ప్రజలు, అక్కడ ఎంతోకాలం క్రితం స్థిరపడిన స్పానిష్ ప్రజలతో సహా తమపై స్పానిష్ రాచరిక వర్గాల నియంత్రణను ద్వేషించసాగారు. దాంతో లాటిన్ అమెరికాలో 1810 నుంచి స్పెయిన్‌పై అనేక తిరుగుబాట్లు జరిగాయి. ఫ్రెంచి విప్లవంతో, ఉత్తర అమెరికా వలసపాలిత ప్రాంతాల స్వాతంత్ర్య ప్రకటనతో వాళ్లు ఎంతగానో ప్రభావితులయ్యారు. 1816-1826 మధ్యకాలంలో అనేక లాటిన్ అమెరికా దేశాలు స్వాతంత్ర్యం పొందాయి. విప్లవ సైన్యానికి సైమన్ బొలివర్ నాయకత్వం

© SCERT not to be republished

వహించాడు. అతడికి నల్లజాతి బానిసలు, చిన్నరైతులు మద్దతు ఇచ్చారు. ఫ్రెంచి విప్లవ భావాలతో ప్రభావితమై స్వేచ్ఛ, ప్రజాస్వామ్యాల పక్షాన నిలిచిన యూరప్‌లోని అనేకమంది ప్రజలు కూడా బొలివర్‌కి మద్దతు ఇచ్చారు. ఈ సైన్యం వెనిజులాని విముక్తం చేసింది. సాన్ మార్టిన్ నేతృత్వంలోని మరొక విప్లవ సైన్యం 1817 నాటికి చిలి, పెరు, అర్జెంటినాలను విముక్తం చేసింది. పోర్చుగీసుకి వలస పాలిత ప్రాంతంగా ఉన్న బ్రెజిల్ 1822లో స్వాతంత్ర్యం పొందింది. ఆ విధంగా దక్షిణ అమెరికాలోని అధిక భాగంపై యూరపు దేశాల వలస పాలన అంతం అయ్యింది.

చిత్రం 17.3: ఈనాటి పెరులో ఇన్‌కాలు ఆరాధన చేసే మాచు పిచు అనే స్థలం.

1820ల నాటికి అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు బలమైన ఆర్థిక, రాజకీయ శక్తిగా ఎదిగింది. దక్షిణ అమెరికా తన ప్రభావ ప్రాంతంలోదిగా భావించి ఈ ప్రాంతంలో యూరపుకి చెందిన శక్తులు వలస ప్రాంతాలను ఏర్పాటు చేయటాన్ని వ్యతిరేకించసాగింది. అమెరికా అధ్యక్షుడు జేమ్స్ మన్రో తయారుచేసిన 'మన్రో సిద్ధాంతం' ప్రకారం అమెరికా ఖండాలలో యూరపు దేశాలు ఏవీ వలస ప్రాంతాలను ఏర్పరచుకోకూడదు. అందుకు ప్రతిగా ఇతర ఖండాలలో యూరపు వ్యవహారాల్లో కానీ, వలస ప్రాంతాల్లో కానీ అమెరికా జోక్యం చేసుకోదు.

1823లో మన్రో ఉపన్యాసంలోని కొంత భాగాన్ని చూడండి: "అమెరికా ప్రయోజనాలు, హక్కులను ఒక సిద్ధాంతంగా ప్రతిపాదించే, చాటే సమయం వచ్చింది. అమెరికా ఖండాలలో స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్ర్యాలు నెలకొని ఉన్నాయి. యూరపుదేశాలు భవిష్యత్తులో వీటిని వలస ప్రాంతాలుగా చేసుకోటానికి ప్రయత్నించకూడదు."

అమెరికాలో వలస పాలిత ప్రాంతాల స్వేచ్ఛకు మద్దతు ఇవ్వకుండా మన్రో అమెరికా ప్రయోజనాలు, హక్కులను చాటుతున్నాడని మీరు గమనించి ఉంటారు. అమెరికా ఖండాలలోని ఏ దేశాన్ని యూరపు వలస ప్రాంతంగా మలుచుకోటానికి లేదు కానీ అమెరికా ఖండంలోని దేశాలు ఆ పని చేయవచ్చు.

బలమైన నౌకాదళం ఉన్న బ్రిటన్ మన్రో సిద్ధాంతాన్ని సమర్థించింది. అమెరికా ఖండాలలోని దేశాలు యూరపుశక్తుల రాజకీయ అధీనంలో లేకపోతే వాటికి ఇంగ్లాండుతో వ్యాపారం చేయడానికి, వాటి పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులను కొనే స్వేచ్ఛ ఉంటుంది.

© SCERT not to be republished

ప్రత్యక్ష వలస పాలన అంతం అయినప్పటికీ పాత వలసపాలనలోని అనేక అంశాలు మిగిలిపోయాయి. ఈ విధంగా లాటిన్ అమెరికా దేశాలలో ఒక వైపున పెద్ద పెద్ద భూస్వాములు, మరొక వైపు అధిక సంఖ్యలో బానిసలు, అర్ధ–బానిసలు, పేద, చిన్నరైతులు ఉన్న సామాజిక వ్యవస్థ మిగిలిపోయింది. పేద ఇండియన్ ప్రజలు ఉండే గ్రామాలు కూడా ఉన్నాయి. పరిశ్రమలు, వ్యాపారం పెద్ద భూస్వాముల చేతుల్లో ఉన్నాయి. బానిస కార్మికుల శ్రమ దోపిడీతో పెద్ద మొత్తంలో ఆదాయాలు లభించే వీళ్లకి వ్యాపారం, పరిశ్రమలను అభివృద్ధి చేయటంలో ఎటువంటి ఆసక్తి లేదు. ఈరకంగా పాత వలసవిధానం లాటిన్ అమెరికన్ దేశాలను ప్రభావితం చేయసాగింది. పారిశ్రామిక దేశాలైన బ్రిటన్, అమెరికాలపై ఆధారపడి ఉండటం, సామాజిక, ఆర్థిక అసమానతలు తీవ్రంగా ఉండి, భూమి లేకపోవటం వల్ల పేదరికం ఎక్కువగా ఉండి ఈ దేశాలు అభివృద్ధి చెందకుండా ఉండిపోయాయి.

- వలసపాలన నుంచి స్వాతంత్ర్యం పొందినప్పటికీ లాటిన్ అమెరికా దేశాలు ఇంకా ఎందుకు అభివృద్ధి చెందకుండా ఉండిపోయాయి?
- మన్రో సిద్ధాంతం లాటిన్ స్వాతంత్ర్యాన్ని ఏవిధంగా కాపాడింది? ఇది వాటి స్వాతంత్ర్యాన్ని పరిమితం కూడా చేసిందా?
- మన్రో సిద్ధాంతం వల్ల బ్రిటన్ ఏవిధంగా లాభపడింది?

ఆసియాలో యూరపు దేశాల వలస పాలన

భారతదేశం, చైనా, జపాన్ వంటి అనేక ఆసియా దేశాలు అనేక విధానాలలో లాటిన్ అమెరికా దేశాలకంటే భిన్నమైనవి. సంపన్న రైతాంగ సమూహాలతో అనేక ఆసియా దేశాలు అధిక జనసాంద్రతతో ఉండేవి. విశాలమైన సైన్యం రక్షణలో శక్తిమంతమైన సామ్రాజ్యాల పాలనలో ఉండేవి. యూరపు శక్తులు మొఘల్ సామ్రాజ్యం మీద దాడులు చేసినప్పుడు మొఘల్ సైన్యాలు వాటిని పలుమార్లు విజయవంతంగా తిప్పికొట్టాయి. అయితే యూరపుకు చెందిన దేశాలు గోవా వంటి ముఖ్యమైన రేవు పట్టణాలపై ఆధిపత్యం సాధించి వాటినుండి సముద్రయానాన్ని నియంత్రించేవాళ్లు. ఉదాహరణకు 16వ శతాబ్దంలో పోర్చుగల్ హిందూ మహాసముద్రంపై 'సముద్ర సామ్రాజ్యాన్ని' స్థాపించింది. అరేబియా సముద్రం, బంగాళాఖాతం, హిందూ మహాసముద్రాలలో ప్రయాణించేసే ఓడలు పోర్చుగీసుకి ప్రత్యేక పన్ను చెల్లించాల్సి వచ్చేది. అలా చెయ్యని ఓడలపై వాళ్లు దాడిచేసి, లూటీ చేసేవాళ్లు.

సముద్రాలపై పోర్చుగీసు నియంత్రణను ఇతర యూరపుదేశాలైన హాలెండ్, ఇంగ్లాండులు అంతిమంగా బద్దలుగొట్టాయి. ఈ దేశాలు కూడా వ్యాపారం కోసం ఆసియా చేరుకోసాగాయి. ఆసియా దేశాలతో తమ వ్యాపారాలను నిర్వహించటానికి 1600–1602ల మధ్యలో హాలెండ్, ఇంగ్లాండులు వేరువేరుగా ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీలను స్థాపించాయి. ఆసియా దేశాలనుంచి నూలు, పట్టువస్త్రాలు, సుగంధద్రవ్యాలు, ఉక్కు వంటి వాటిని కొని వీటికి అధిక గిరాకి ఉన్న యూరపులో ఎక్కువ లాభాలకు ఈ కంపెనీలు అమ్ముకోసాగాయి. ఉదాహరణకు మొదటి డచ్ యాత్రలో పెట్టుబడిపై 400 శాతం లాభం వచ్చింది.

డచ్‌వారు : హాలెండ్ దేశ ప్రజలను డచ్ వారంటారు. నేడు దాని అధికారిక నామం నెదర్లాండ్స్.

భారతదేశం, ఆఫ్రికా, ఇండోనేషియా వంటి దేశాలలో యూరోపియన్ కంపెనీలు వివిధ ఓడరేవు పట్టణాల్లో వాణిజ్య కేంద్రాలను స్థాపించాయి. వీటిల్లో హాలెండ్ వంటి దేశాలు ఇండోనేషియాలోని ఓడరేవు పట్టణాలపై రాజకీయ నియంత్రణను సాధించాయి.

© SCERT not to be republished

చిత్రం 17.4: డచ్ ఈస్ట్ ఇండీస్‌ని చూపించే చిత్రం (1916). బోర్నియో, సుమత్ర, జావా, ఇండోనేషియా దీవులు డచ్‌కి విలువైన హారం అని తెలియచేస్తుంది.

ఈ కంపెనీల కార్యకలాపాలపై యూరప్‌లో అభ్యంతరాలు లేవనెత్తసాగారు. భారతదేశం నుంచి సరుకులను బంగారం, వెండి వంటి విలువైన లోహాలు చెల్లించి కొనేవారు. దీనివల్ల హాలాండ్, ఇంగ్లాండులలో పోగుపడిన సంపద కరిగిపోసాగింది. ఈ వాణిజ్యం వల్ల యూరప్ దేశాలు నష్టపోయి భారతదేశం ధనిక దేశమవుతుందని భావించసాగారు. కాబట్టి ఈ కంపెనీలు తమ వ్యాపారానికి కావలసిన ఆర్థిక వనరులను సమకూర్చుకోవాలని వత్తిడి పెట్టసాగారు.

అప్పట్లో బలమైన రాజ్యాలు లేని ఇండోనేషియా వంటి దేశాలలో విశాల భూభాగాలను డచ్ కంపెనీ ఆక్రమించుకోసాగింది. ఇతర దేశాలను వాణిజ్యానికి అనుమతించకుండా తమ ఉత్పత్తులను కంపెనీకి తక్కువ ధరలకు అమ్మేలా స్థానిక ప్రజలపై వత్తిడి పెట్టగలిగింది. 1800 సంవత్సరంలో కంపెనీని రద్దుచేసి ఇండోనేషియాను డచ్ ప్రభుత్వం నేరుగా పాలించసాగింది. ప్రభుత్వం తీవ్ర ఆర్థిక సంక్షోభాలలో ఉండటంతో ఇండోనేషియాను ఆదాయ వనరుగా ఉపయోగించుకోదలిచింది. కాఫీ, పంచదార, సుగంధద్రవ్యాల వంటి ఉత్పత్తులపై పన్నులను స్థానిక ప్రజలనుండి డచ్ ప్రభుత్వం బలవంతంగా వసూలు చేయసాగింది. వీటిని తిరిగి అంతర్జాతీయ మార్కెట్‌లలో అమ్మి ప్రభుత్వం పెద్దఎత్తున లాభాలు సంపాదించసాగింది. డచ్ ప్రభుత్వ బడ్జెటులో 25% వరకు నిధులు ఈ లాభాల ద్వారా సమకూరేవి. దీనివల్ల అవసరమైన ఆహార పంటలు పండించలేక, వాణిజ్య ఉత్పత్తులకు కనీస ధరలు అందక స్థానిక ప్రజలు ఎన్నో కష్టాలకు గురయ్యారు. ఇది తీవ్ర పేదరికానికి, కరువు, కాటకాలకు దారి తీసింది. దీనివలన ఎన్నో తిరుగుబాట్లు చెలరేగాయి. ఈ తిరుగుబాట్లు క్రూరంగా అణచివేయబడ్డాయి.

చివరికి డచ్ ప్రభుత్వం బలవంతంగా సరుకులు వసూళ్లు చేసే పద్ధతికి స్వస్తి పలికింది. డచ్ పెట్టుబడిదారులను ఇండోనేషియాలో రబ్బరు, మిరియాలు, చెరకు వంటి ఏక పంటలతో విస్తృత తోటలు సాగు చేయటాన్ని ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించింది. కాఫీ, తేయాకు, కోకో, పొగాకు, రబ్బరు వంటి పంటలను ప్రవేశపెట్టి విశాల భూభాగాలు సాగు చేయసాగారు. వీటిల్లో అర్థబానిస కార్మికులు పర్యవేక్షకుల నిఘాలో పనిచేసేవాళ్లు. ఈ కార్మికులలో చాలామందిని భారతదేశం వంటి దూరదేశాల నుంచి తెచ్చేవాళ్లు. ఈ తోటల ఉత్పత్తులను వాటి యజమానులు అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో ప్రత్యేకించి యూరప్‌లో అమ్మేవాళ్లు. ఈ పెట్టుబడిదారులు తగరం, ముడి చమురులు కూడా వెలికి తీసే వాళ్లు. ఈ ఉత్పత్తులను రవాణా చేయటానికి ప్రభుత్వం రైలు మార్గాలు, టెలిఫోను తీగలు ఏర్పాటు చేయటానికి పెద్ద ఎత్తున పెట్టుబడులు పెట్టింది. ప్రపంచ మార్కెటులో క్వినైన్, మిరియాలను దాదాపుగా, రబ్బరులో మూడవ వంతు, కొబ్బరి ఉత్పత్తులలో పావు వంతు, తేయాకు, పంచదార, కాఫీ, నూనె వంటి వాటిలో అయిదవ వంతు డచ్ ఇండోనేషియా ఉత్పత్తి చేయసాగింది. డచ్ ఈస్ట్ ఇండీస్ నుంచి సమకూరిన లాభాలతో

©SCERT not to be republished

భారతదేశంలో వలస పాలన విస్తరణ

ఇంతకు ముందు తరగతులలో భారతదేశాన్ని బ్రిటిషు జయించటం గురించి మీరు చదివారు. ఈ క్రమంలోని ముఖ్యమైన ఘట్టాలను ఒక్కసారి గుర్తు చేసుకుందాం. 15వ శతాబ్దం ఆరంభంలో గోవా వంటి ఓడరేవులపై పోర్చుగీసు ఆధిపత్యం సాధించింది. ఇతర యూరపు దేశాలు 16వ శతాబ్దం చివరి నాటికి వ్యాపార కేంద్రాలను స్థాపించి భారతదేశంతో వ్యాపారం చేయటం మొదలుపెట్టాయి. ఔరంగజేబు బతికున్నంతవరకు ఏ యూరపు దేశంకూడా భారతదేశంలో రాజకీయంగా బలపడటాన్ని ఊహించలేకపోయాయి. 1700 తరవాత మొఘల్ సామ్రాజ్యం క్షీణించసాగటంతో తీర ప్రాంతాలలోని భాగాలపై రాజకీయ నియంత్రణ కోసం యూరపు కంపెనీలు ప్రయత్నించసాగాయి. ఈ క్రమం దక్షిణభారతంలో మొదలయ్యింది. మద్రాస్‌పైన బ్రిటిషు, పాండిచ్చేరిపైన ఫ్రెంచి ఆధిపత్యం సాధించాయి. భారతదేశంలో గుత్తాధిపత్య వాణిజ్యాన్ని సాధించటానికి ఈ కంపెనీలు ఒకదానితో ఒకటి తలపడసాగాయి. చివరికి బెంగాలు నవాబును ఓడించి 1757లో బెంగాలుపై ఇంగ్లాండు రాజకీయ నియంత్రణ సాధించటంలో విజయవంతం అయ్యింది. భారతదేశంలో బ్రిటిషు పాలనకు ఇది పునాది వేసింది. బెంగాల్ నుంచి వచ్చిన ఆదాయాన్ని సరుకులు కొనటానికి కంపెనీ వినియోగించింది. చవక ధరలకు తమ ఉత్పత్తులను అమ్మేలా రైతులు, చేతివృత్తి కళాకారులు, వ్యాపారస్తులను బలవంతం చేయటానికి తన రాజకీయ శక్తిని ఉపయోగించుకుంది.

హాలాండ్ పరిశ్రమలను అభివృద్ధి చేయటంతో ప్రపంచంలో ముఖ్యమైన వలసవాద దేశం అయ్యింది. 1939-45లో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధకాలంలో జపాను ఈ ఆధిపత్యానికి తెర దించింది. ప్రపంచ యుద్ధం తరవాత భారతదేశంతో పాటు ఇండోనేషియా కూడా స్వాతంత్ర్యం పొందింది.

చైనా

భారతదేశం మాదిరి చైనా కూడా ప్రపంచంలోకెల్లా అత్యంత అధిక జనాభాగల దేశం. చైనాలో బలమైన సామ్రాజ్యం ఉండేది. అది భారతదేశానికి మరింత తూర్పున ఉండటంతో కూడా లాటిన్ అమెరికా, ఇండోనేషియాలపై నియంత్రణ సాధించినంత తేలికగా యూరపు దేశాలు చైనాపై సాధించలేకపోయాయి. ఐరోపావాసులను చైనాలో యేదేచ్ఛగా వ్యాపారం చేయనివ్వటంలో ఉండే ప్రమాదాలను చైనా పాలకులు గుర్తించి ప్రత్యేకంగా గుర్తించిన వ్యాపారస్తుల ద్వారా ఒక పట్టణంలో మాత్రమే వ్యాపారానికి అనుమతి ఇచ్చారు. ఈ వ్యాపారస్తులు చైనాలో యదేచ్ఛగా సంచరించటానికి కూడా లేదు. వాళ్లను వాళ్ల నివాస ప్రాంతాల వరకే పరిమితం చేసే వాళ్లు. చైనా పట్టు, తేయాకులలో ఐరోపా వ్యాపారస్తులకు చాలా లాభాలు వచ్చేవి. చైనాకి తిరిగి ఎటువంటి ఐరోపా సరుకులు అవసరం లేకపోవటం వల్ల ఆ వ్యాపారస్తులు

చిత్రం 17.5: మొదటి నల్లమందు యుద్ధంలో బ్రిటిషు నావికాదళం.

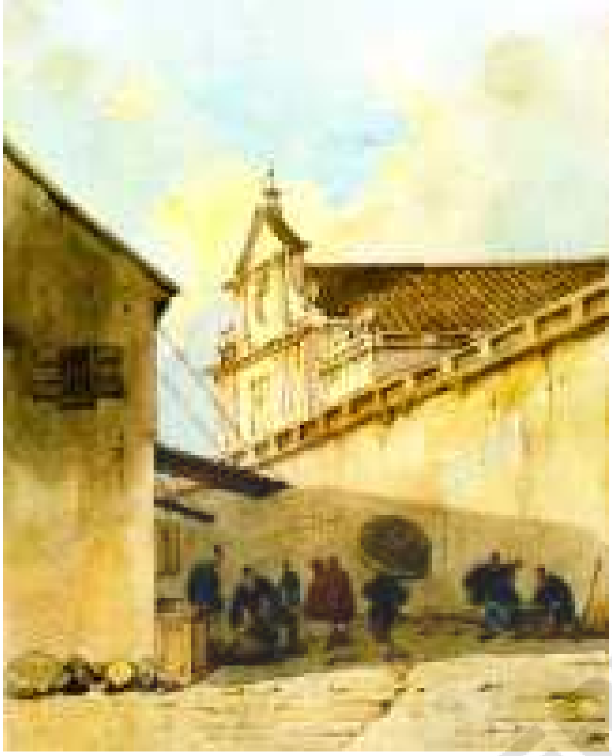

చిత్రం 17.6: 'మకావో వీధి దృశ్యం' అన్న పేరుతో కాగితంపై నీటిరంగులతో వేసిన చిత్రం (1840). ఐరోపావాసులను వ్యాపారానికి అనుమతించిన చైనాలోని ఓడరేవు పట్టణాల్లో మకావో ఒకటి.

బంగారం, వెండి చెల్లించాల్సి వచ్చేది. దీనివల్ల యూరపు నుంచి విలువైన లోహాలు తరలిపోతున్నాయి కాబట్టి ఈ విధానానికి యూరపులో వ్యతిరేకత ఉందని ఇంతకు ముందు చూశాం. చైనాలో బాగా గిరాకి ఉండి భారతదేశంలో ఉత్పత్తి అవుతున్న ఒక సరుకును యూరపు వ్యాపారస్తులు గుర్తించారు. ఇదే నల్లమందు. భారతీయ రైతులు పెద్ద ఎత్తున నల్లమందును ఉత్పత్తి చేసేలా ప్రోత్సహించి చాలా తక్కువ ధరలకు వ్యాపారస్తులు వాళ్లనుంచి కొనేవాళ్లు. ఈ నల్లమందును అక్రమంగా చైనాకి రవాణా చేసి అక్కడ అమ్మేవాళ్లు. నల్లమందుకి బదులుగా చైనానుంచి పట్టు, తేయాకు కొని వాటిని యూరపులో అమ్మేవాళ్లు. దీనివల్ల వాళ్లు వెండిని చైనా వ్యాపారస్తులకు చెల్లించే అవసరం తప్పిపోయింది. నల్లమందు అక్రమ రవాణా పెరగటంతో యూరపు వ్యాపారస్తులతో అంతకుముందు ఒక పట్టణంలో అనుమతించిన వ్యాపారాలన్నింటినీ చైనా అధికారులు రద్దు చేశారు. ఈ కారణంగా చైనా, ఇంగ్లాండుల మధ్య 1840–42ల మధ్య నల్లమందు యుద్ధాలుగా పిలవబడే యుద్ధాలు మొదలయ్యాయి. ఈ యుద్ధాలలో ఇంగ్లాండుకి ఇతర యూరపు దేశాలు మద్దతు ఇచ్చాయి. ఇంగ్లాండు చేతిలో చైనా ఓడిపోయింది. దీంతో అనేక అన్యాయ ఒప్పందాలను చైనాపై రుద్దింది. ఈ ఒప్పందాల వల్ల ఎటువంటి అదుపులు, పరిమితులు లేకుండా చైనాతో ఇంగ్లాండు వ్యాపారం చేయసాగింది. ఇంగ్లీషు చట్టాలు మాత్రమే వర్తించే వ్యాపార ప్రాంతాలను చైనాలో ఏర్పాటు చేసుకుంది. ఇంగ్లాండుని అత్యంత ప్రాధాన్యతగల దేశంగా చైనా గుర్తించేటట్టుగా బలవంత పెట్టింది. దీనివల్ల ఇతర దేశానికి చైనా ఇచ్చిన ఏ రాయితీ అయినా ఇంగ్లాండుకి కూడా వర్తిస్తుంది.

చక్రవర్తి పాలన 1911 వరకు కొనసాగినప్పటికీ చైనా క్రమంగా తన స్వాతంత్ర్యాన్ని కోల్పోసాగింది. భారతదేశం, లాటిన్ అమెరికా దేశాల మాదిరి చైనా ఏ యూరపు దేశ ప్రత్యక్ష పాలనలో లేదు. అయితే అసమాన ఒప్పందాల ద్వారా యూరోపియన్ దేశాలకు అనుకూలంగా ఉన్న షరతులకు చైనా అంగీకరించక తప్పలేదు. ఈ విధంగా యుద్ధంలో కలిగిన నష్టాలకు యూరోపియన్లకు చైనా పెద్ద మొత్తాలను చెల్లించాల్సి వచ్చింది. వాళ్లకు స్వేచ్ఛా వాణిజ్య హక్కులను ఇచ్చారు. దిగుమతి సుంకాలను నామమాత్రంగా విధించేవాళ్లు. చైనా నేలపై యూరప్ దేశాలు ఏర్పాటుచేసే వ్యాపార ప్రాంతాలపై చైనా చట్టాలు కాకుండా యూరపు చట్టాలు మాత్రమే వర్తిస్తాయి. ఈ విధంగా దేశ రోజువారీ పాలన బాధ్యత చైనా ప్రభుత్వానిది కాగా ఆర్థిక విధానం యూరోపియన్ల అధీనంలోకి వచ్చింది. ఇప్పుడు వీళ్లు తమ ఉత్పత్తులను చైనాలో ఎక్కడైనా అమ్ముకోసాగారు. తమ పరిశ్రమలకు కావలసిన ముడి సరుకులను తక్కువ ధరలకు కొనుక్కునేవాళ్లు. అదే సమయంలో చైనాలో ఎటువంటి పరిశ్రమలను అభివృద్ధి చెందనివ్వలేదు.

© SCERT not to be republished

చైనాతో వ్యాపారం చేసింది ఇంగ్లాండు ఒక్కటే కాదు. ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, రష్యా వంటి ఇతర ఐరోపా దేశాలు కూడా చైనాతో వ్యాపారం చేసేవి. చైనాలో కొంత భాగాలను ఒక దేశానికి తప్పించి ఇతర దేశాలకు స్వేచ్ఛగా ప్రవేశించే హక్కు లేకుండా చేసేలా చైనా ప్రభుత్వాన్ని ఆయా దేశాలు బలవంతపెట్టాయి. ఇది చైనాని విభజించకుండా ఒక రకంగా అటువంటి ఏర్పాటుగా ఉండేది. ఈ విధంగా చైనా ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా అనేక యూరప్ దేశాల నియంత్రణలో ఉండేది. ఈ యూరప్ దేశాలకు ఆసియాలో తలెత్తిన మరొక కొత్త శక్తి జపాను వచ్చి చేరింది. 1861లో జపానులో రాజకీయ విప్లవం తరవాత వేగంగా పారిశ్రామికీకరణ చెంది, ఆధునిక దేశంగా ఎదగసాగింది. చవకగా ముడి సరుకులను కొని, తన పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులను అమ్ముకోగల వలస ప్రాంతాల కోసం జపాను కూడా అన్వేషించసాగింది. 1894-95 మధ్య చైనాతో యుద్ధం చేసి వాని నుంచి చాలా భూభాగం, నష్టపరిహారంను జపాను పొందింది.

ఈ విధంగా యూరపు శక్తులు, జపాను తమ అధికార ప్రాంతాలను చైనాలో ఏర్పాటు చేసుకున్నాయి. చైనా ఏ ఒక్క దేశానికి పూర్తిగా వలస ప్రాంతంగా లేదు. అందుకనే దీనిని అర్థవలస ప్రాంతంగా పరిగణిస్తారు.

- పాశ్చాత్య దేశాలు చైనా నుంచి దిగుమతి చేసుకున్న ముఖ్యమైన వస్తువులు __________.
- చైనాలో పాశ్చాత్య దేశాలు అమ్మటానికి ప్రయత్నించిన ఉత్పత్తి __________.
- చైనాలో వ్యాపారాన్ని ప్రభావితం చేయటానికి ప్రయత్నించిన ఆసియాదేశం __________.

ఆఫ్రికాలో వలసవాదం

ఆఫ్రికాలో వలస ప్రాంతాల ఏర్పాటు చేయటానికి యూరపు దేశాలు 19వ శతాబ్దం మధ్య కాలం వరకు ఎటువంటి ఆసక్తి కనపరచలేదు. 16వ శతాబ్దం నుంచి 19వ శతాబ్దం వరకు అమెరికాలో అమ్మటానికి బానిసలను సరఫరా చేసే ప్రాంతంగా మాత్రమే దానిని చూశారు. ఇంగ్లాండు వంటి కొన్ని దేశాలు భారతదేశం, చైనాకి వెళ్లే దారిలో ఆఫ్రికా తీరంలోని గుడ్‌హోప్ అగ్రం వంటి ప్రాంతాలను తమ ఓడలలో సరఫరాలను తిరిగి నింపుకోటానికి ఉపయోగించేవాళ్లు. వలస పాలకుల వ్యాపార ప్రయోజనాలకు ఆఫ్రికా అంతగా ఉపయోగపడదన్న అభిప్రాయంతో ఆయా దేశాలు ఉన్నాయి.

ఆఫ్రికా ఖండం గురించి, దాని లోపలి ప్రాంతాల గురించి చాలా తక్కువ సమాచారం మాత్రమే తెలియటం వల్ల దానిని 'చీకటి ఖండం'గా ఐరోపా వాసులు పిలిచేవాళ్లు. ఈ ఖండం అంతా తీరప్రాంతాలలో సన్నటి పట్టీ మినహాయించి ఎత్తైన పీఠభూమిగా ఉంది. నదులలో చాలావరకు పీఠభూములలో ప్రవహించి తీరాన్ని సన్నటి గార్జెస్ ద్వారా, ఎత్తైన జలపాతాల ద్వారా చేరతాయి. ఈ కారణాల వల్ల ఐరోపా వ్యాపారస్తులు ఖండం లోపలి ప్రాంతాలలోకి వెళ్లలేదు. 19వ శతాబ్దం అంతా ప్రత్యేకించి 1850 తరవాత ఆఫ్రికా లోపలి ప్రాంతాలను అన్వేషించటానికి, ఆ ప్రాంతాలు, నదులు, కొండలు, ఖనిజ వనరులు, అడవులు, వాటి ఉత్పత్తులు, అక్కడ నివసిస్తున్న ప్రజల వివరాలతో పటాలు తయారు చేయటానికి యూరప్ దేశాలు బృందాలను పంపించసాగాయి. ఖండం లోపలి ప్రాంతాలను జయించటానికి, వలసలుగా మలచుకోటానికి ఈ విలువైన సమాచారం ఆధారంగా ప్రణాళికలు తయారు చేసుకోసాగారు. యూరప్‌కి చెందిన ముఖ్యమైన అన్వేషకులలో డేవిడ్ లివింగ్‌స్టన్, హెచ్. ఎం. స్టాన్లీ ముఖ్యమైన వాళ్లు. వీళ్లిద్దరు బెల్జియం తరఫున దక్షిణ, మధ్య ఆఫ్రికాలోని విశాల భూభాగాల పటాలను తయారు చేశారు. 1850, 1860లలో రిచర్డ్ బర్టన్, జాన్ స్పీక్, జేమ్స్ గ్రాంట్‌ల అవిరామ అన్వేషణల ఫలితంగా మధ్యప్రాంత పెద్ద సరసులను, నైలునది జన్మస్థలాన్ని గుర్తించగలిగారు. 19వ

© SCERT not to be republished

శతాబ్దం చివరి నాటికి నైలునది ఆరంభం నుంచి దాని ప్రవాహ మార్గాన్ని, అదేవిధంగా నైజర్, కాంగో, జాంబెజి నదుల ప్రవాహాన్ని, ఆఫ్రికా అపార వనరులను గుర్తించగలిగారు. ఈ అన్వేషకులలో చాలామంది ఆఫ్రికా ప్రజలలో క్రైస్తవ మతవ్యాప్తి చేయాలన్న ఉద్దేశంతో ఉన్న వివిధ క్రైస్తవ చర్చిల తరఫున కూడా వచ్చారు.

ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్స్, బెల్జియం, జర్మనీ, ఇటలీ వంటి యూరప్ దేశాలలో పారిశ్రామికీకరణ పురోగమించటంతో 1850 తరవాత తమ ఉత్పత్తులకు ఆఫ్రికాలో మార్కెట్లు కోసం తీవ్రంగా అన్వేషించసాగారు. రాగి, తగరం, రబ్బరు, పామాయిలు, పత్తి, తేయాకు, కోకో వంటి అనేక ముఖ్యమైన పారిశ్రామిక ముడి సరుకులు ఆఫ్రికాలో ఉన్నాయని కూడా ఈ దేశాలు గుర్తించాయి. అదే సమయంలో యూరప్ ఉత్పత్తిదారులకు ఆఫ్రికా ప్రధాన మార్కెట్టుగా ఉంది. జర్మను, ఇటలీ వంటివి దేశాలుగా ఏర్పడటంతో, పారిశ్రామికీకరణలో వెనకబడటం వల్ల ఇతర యూరప్ దేశాల కంటే ఎక్కువ వలస ప్రాంతాలను సమకూర్చుకుని తమ ఆధిపత్యాన్ని చాటుకోవాలని ప్రయత్నించాయి. ఆనాటికి వలసగా మార్చుకోటానికి విస్తృత జనాభా, అపార ప్రకృతి వనరులతో ఆఫ్రికా ఖండం ఒక్కటే మిగిలి ఉంది.

1870లలో 'ఆఫ్రికాకై ఉరుకులాట' మొదలయ్యింది. 1870 నాటికి ఆఫ్రికాలోని 10 శాతం ప్రాంతం మాత్రమే వలస పాలనలో ఉంది. మరో 40 సంవత్సరాలలో ఇథియోపియా, మరో రెండు చిన్న ప్రాంతాలు తప్పించి ఆఫ్రికా ఖండమంతా వలసపాలన కిందకు వచ్చింది. ఇటలీని యుద్ధంలో ఇథియోపియా పూర్తిగా ఓడించింది. యూరప్ సైన్యాన్ని ఓడించిన ఏకైక యూరపేతర సామ్రాజ్యం ఇదొక్కటే.

©SCERT not to be republished

- 1913 నాటి ఆఫ్రికా పటాన్ని చూసి ఆఫ్రికాని ఏ మేరకు యూరప్ దేశాలు తమ వలస ప్రాంతాలుగా మార్చుకున్నాయో చూడండి.
- ఈ పటాన్ని ఆఫ్రికా ఆధునిక పటంతో పోల్చండి.
- కింద పట్టికలో ఆఫ్రికాలోని కొన్ని దేశాల పేర్లు ఉన్నాయి. 1913లో వీటిని వలసగా చేసుకుని పాలించిన దేశం పేరును ఎదురుగా రాయండి.

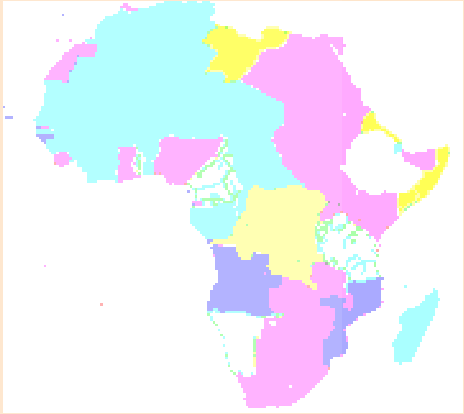

పటం 3: ఆఫ్రికా – 1913

ఆధునిక దేశం	1913 నాటికి వలసగా చేసుకుని పాలించిన దేశం
దక్షిణ ఆఫ్రికా	
ఈజిప్టు	
నైజీరియా	
ఘనా	
లిబియా	
అల్జీరియా	
అంగోలా	
కాంగో	

కాలం గడుస్తున్నకొద్దీ వలస ప్రాంతాల కోసం యూరప్ దేశాల మధ్య పోటీ బాగా తీవ్రరూపం దాల్చటంతో సంప్రదింపులతో శాంతియుతంగా పరిష్కరించటం సాధ్యం కాలేదు. దీని ఫలితంగా అప్పటివరకు మానవాళి చూడనంత విధ్వంసక యుద్ధమైన మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం 1914లో మొదలయ్యింది.

ఆఫ్రికాకై ఉరుకులాట: ఆఫ్రికా ప్రాంతాలపై తమ ఆధిపత్యం కోసం యూరపు దేశాలు చేసిన ప్రయత్నాలు

వలసపాలన అనుభవాలు – కొన్ని అధ్యయనాలు

కాంగో

బెల్జియంకి చెందిన లియొపోల్డ్ II అన్న రాజు కాంగో ప్రాంతానికి 1869–1874 మధ్య స్టాన్లీ అన్న అన్వేషకుడిని రహస్యంగా పంపించాడు. అతడు అనేక ఆఫ్రికా నాయకులను కలిసి వాళ్ల ప్రాంతాలు తమకు ఒప్పగించేలా చేయగలిగాడు. కటంగా రాజుని చంపి ఆ రాజ్యాన్ని దీనికి జోడించాడు. 1882 నాటికి లియొపోల్డ్ II అధికారం ఆఫ్రికా ప్రాంతాలలో 23,00,000 కిలో మీటర్ల మేర విస్తరించింది. ఇది విస్తీర్ణంలో బెల్జియం కంటే 75 రెట్లు ఎక్కువ. దీనిని 'కాంగో స్వేచ్ఛా రాజ్యం' (Congo Free State) గా వ్యవహరించే వాళ్లు. ఈ వలస ప్రాంతం లియొపోల్డ్ II సొంత ఆస్తిగా ఉండేది. ఏనుగు దంతాలు, రబ్బరు కోసం దీనిని అతడు ఉపయోగించుకునేవాడు. కాంగో ఫ్రీ స్టేట్ వలస పాలిత ప్రజలపై అణచివేత, దోపిడీలతో కూడిన పాలనను బెల్జియం కొనసాగించింది. పెద్ద ఎత్తున ప్రజలను చంపేశారు. బానిస కార్మికులుగా ఉపయోగించుకున్నారు. గ్రామంలో ప్రతి వ్యక్తి కొంత రబ్బరు ఇవ్వాలి. అలా ఇవ్వలేని వాళ్ల చేతులు నరికేస్తారు. దేశ జనాభా అయిన 1.6 కోట్ల ప్రజలలో 1885–1908 మధ్యలో 80 నుంచి వంద లక్షల మంది చనిపోయి ఉంటారని అంచనా. లియొపాల్డ్ II అపార సంపద మూటగట్టుకున్నాడు. దీంట్లో కొంతభాగాన్ని బెల్జియంలో భవన నిర్మాణాలకు ఉపయోగించాడు.

లియొపోల్డ్ II

బెల్జియంతో సహా ప్రపంచమంతటా నిరసన వెల్లువెత్తటంతో కాంగోపై తమ రాజు పాలనను బెల్జియం ప్రభుత్వం బలవంతంగా అంతమొందించాల్సి వచ్చింది. కాంగోని బెల్జియం పార్లమెంటుకిందకి తెచ్చారు.

పక్కనే ఉన్న ఫ్రెంచి కాంగోలో కూడా ఇటువంటి పరిణామాలే చోటుచేసుకున్నాయి. అక్కడి వనరులను వివిధ కంపెనీలు కొల్లగొట్టాయి. అవి ఉపయోగించిన అమానవీయ, దారుణ పద్ధతుల వల్ల స్థానిక జనాభాలో సగందాకా అంతరించిపోయింది.

దక్షిణ ఆఫ్రికా

ఆసియావైపు ప్రయాణిస్తున్న ఓడలలో ఆహార సరఫరాలు నింపటానికి, నావికులు విశ్రాంతి తీసుకోటానికి గుడ్‌హోప్ అగ్రంలో ఇంగ్లాండు వ్యాపార కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. కొంతమంది డచ్‌రైతులు ఈ ప్రాంతంలో స్థిరపడి వ్యవసాయం చేయసాగారు. ఆ మార్గంలో వెళుతున్న నావికులకు

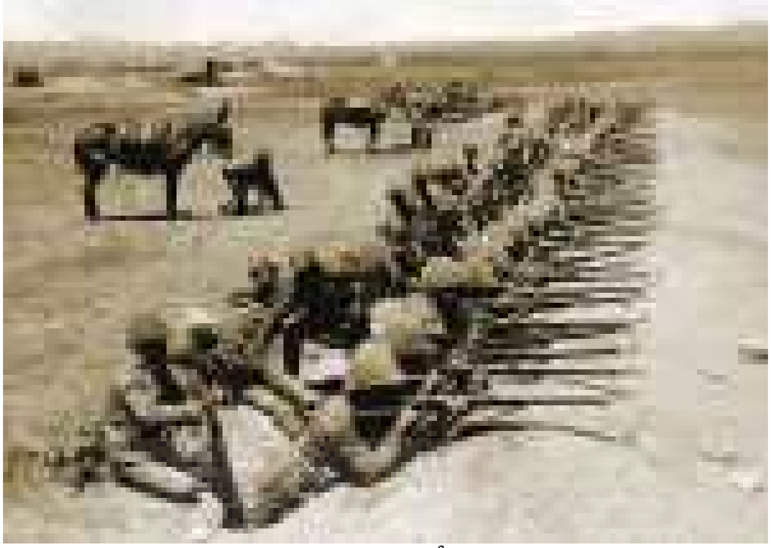

చిత్రం 17.7 : బోయర్ల యుద్ధం

తమ ఉత్పత్తులను అమ్మేవాళ్లు. స్థానిక ఆఫ్రికా ప్రజలతో వీళ్లు ఘర్షణపడి వాళ్లను వాళ్ల భూములనుంచి తరిమెయ్యటానికి ప్రయత్నించేవాళ్లు. వీళ్లను బోయర్లు అనేవాళ్లు. ఈ ప్రాంతంపై బ్రిటిష నియంత్రణ పెరుగు తుండటంతో అసంతృప్తికి లోనై బోయర్లు కొత్త ప్రాంతాలకు వెళ్లి, కొన్ని స్వతంత్ర గణతంత్రాలను కూడా ఏర్పరిచారు. 1869-1886 మధ్య కాలంలో ఈ ప్రాంతాలలో వజ్రాలు, బంగారం గనులను గుర్తించటంతో యూరప్, ఆఫ్రికా, భారతదేశాల నుంచి పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు దక్షిణ ఆఫ్రికాకి వలసవచ్చి ఈ గనుల తవ్వకం ద్వారా లబ్ధి పొందాలని చూశారు. బోయర్ల స్వతంత్రతకు తెరదించి గనుల ప్రాంతాలపై తమ ఆధిపత్యాన్ని నెలకొల్పాలని బ్రిటిషు ప్రభుత్వం భావించింది. ప్రస్తుతం దక్షిణ ఆఫ్రికాగా పిలవబడుతున్న అధిక ప్రాంతంపై నియంత్రణ సాధించటానికి రెండు యుద్ధాలు ఇంగ్లాండు చేసింది. ఈ యుద్ధాలు 1902లో ముగిసి దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని అన్ని ప్రాంతాలను **దక్షిణ ఆఫ్రికా సమాఖ్య**గా బ్రిటిషు ఏకీకరణ చేసింది. ఆ సమయానికి దక్షిణ ఆఫ్రికాలో వివిధ ప్రజలు – యూరపు నుంచి వలస వచ్చినవాళ్లు (ప్రధానంగా ఇంగ్లాండు, డచ్ ప్రజలు), ఆఫ్రికా నల్లజాతీయులు, భారతీయులు, చైనీయులు ఉండేవాళ్లు. ఐరోపావాసులకు (శ్వేతజాతీయులు అనే వాళ్లు జనాభాలో 20 శాతం ఉన్నారు) ప్రాధాన్యతనిచ్చే ప్రభుత్వ వ్యవస్థను ఇంగ్లాండు ఏర్పాటు చేసింది. ఓటింగ్ వంటి పౌర హక్కులను శ్వేతజాతీయులకు ఇచ్చి నల్లజాతీయులు (75 శాతం జనాభా), భారతీయుల (5%) పట్ల వివక్షత చూపసాగారు. స్థానిక ఆఫ్రికన్లపై భారీ పన్నులు ఉండేవి. వాళ్లు గుర్తించిన చిన్న ప్రాంతానికే పరిమితమై ఉండాలి. మిగిలిన ప్రాంతాన్ని శ్వేతజాతీయులకు కేటాయించారు. అందులో నల్లజాతి ప్రజలు భూములు కొనుక్కోటానికి లేదు. ఆవిధంగా భూమి మొత్తంలో 90 శాతం శ్వేతజాతీయుల అధీనంలోకి వచ్చింది. తెల్లవాళ్ల వ్యవసాయ క్షేత్రాలు, గనులలో నల్లజాతీయులు, భారతీయులు పనిచేసేలా అనేక వివక్షతాపూర్వక చట్టాలు చేశారు. వాళ్లకి పౌరహక్కులు, స్వేచ్ఛగా సంచరించే హక్కు, సంఘాలుగా ఏర్పడే హక్కు, తమ కష్టాలను తెలియచేసే హక్కు వంటివేవీ లేవు. జాతి ఆధారంగా జనాభాలో అధికశాతంపై చూపే ఈ వివక్షతను **జాతి వివక్షత** అంటారు. ఆఫ్రికా ప్రజలు దీనికి వ్యతిరేకంగా 20వ శతాబ్దమంతా పోరాడి చివరికి 1994లో జాతివివక్షతను అంతమొందించారు.

1400 నుంచి మొదలై అమెరికా, ఆఫ్రికా, ఆసియా, ఆస్ట్రేలియా అంతా – అంటే యూరపు మినహాయించి మిగిలిన ఖండాలన్నీ యూరప్ దేశాల వలస ప్రాంతాలుగా మారాయి. ఆయాదేశాల, ప్రజలపై తమ రాజకీయ, ఆర్థిక నియంత్రణలను విధించి వాళ్ల జీవితాలను మార్చివేశారు. అయితే వీటన్నిటినీ ఒకే ఫలితాలతో, ఒకేరకంగా వలస ప్రాంతాలుగా మార్చలేదు. అమెరికాలోని అధికశాతం స్థానిక ప్రజలను చంపేశారు, దోచుకున్నారు, బానిసలుగా చేసుకున్నారు. ఐరోపావాసులు అక్కడ పెద్ద సంఖ్యలో స్థిరపడ్డారు. ఆఫ్రికావంటి ఇతర ఖండాలనుంచి కోట్లాది బానిసలను తెచ్చి అక్కడ స్థిరపడేలా

చేశారు. అయితే భారతదేశ ప్రజలను చంపకుండా, బానిసలుగా మార్చకుండా తమ పాలనను ఏర్పరచుకున్నారు. భారతదేశంలో వాళ్లు పెద్ద సంఖ్యలో స్థిరపడటానికి కూడా ప్రయత్నించలేదు. వ్యవసాయంపై పన్ను, ముడి సరుకుల కొనుగోలు, ఇంగ్లాండులో ఉత్పత్తి అయిన పారిశ్రామిక సరుకుల అమ్మకం వంటి చర్యల ద్వారా భారతదేశ ప్రకృతి వనరులపై నియంత్రణ సాధించారు. చైనాలో అయితే ఐరోపా దేశాలు పూర్తి రాజకీయ అధికారాన్ని కూడా నెలకొల్పలేదు. తాము స్వేచ్ఛగా వ్యాపారం చేసుకోగల ప్రాంతాలను ఏర్పరచుకున్నాయి.

ఈ విధంగా యూరప్ దేశాల ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా వలసపాలిత ప్రజల ఆర్థిక, సామాజిక జీవితాలను ఆ దేశాలు మార్చివేశాయి. అయితే వలస ప్రాంతాలకు స్వేచ్ఛ, ప్రజాస్వామ్యం అన్న భావనలు చేరకుండా వాళ్లు ఆపలేకపోయారు. ఈ భావనలతో వలసపాలిత ప్రజలకు ఒక కొత్త గుర్తింపు, అధికారం లభించాయి. వీటితో ఆ ప్రజలు వలసవాదంపై పోరాడి అంతిమంగా స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందారు.

© SCERT not to be republished

కీలక పదాలు

1. వలస వాదం
2. లాటిన్ అమెరికా
3. ఒట్టోమన్ సామ్రాజ్యం
4. అన్వేషణలు
5. జాతి వివక్షత
6. హసియండాలు
7. మన్రో సిద్ధాంతం
8. నల్లమందు యుద్ధాలు

మీ అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచుకోండి

1. కింది వాటిని జతపరచండి.

1. నల్లమందు యుద్ధాలు	అ) బెల్జియం
2. ఒట్టోమన్ సామ్రాజ్యం	ఆ) స్పెయిన్
3. వ్యక్తిగత ఆస్తిగా వలసప్రాంతం	ఇ) వలసప్రాంతంగా మార్చటానికి ముందు వ్యాపారాన్ని నియంత్రించారు
4. రైతులు స్థిరపడేలా చేయటం	ఈ) చైనా

2. ఐరోపావాసులు 'కనుగొనటం', 'అన్వేషణ' అన్న పదాలను ఎలా ఉపయోగిస్తారు? ఆ భౌగోళిక ప్రాంతాలలో ఉంటున్న ప్రజలను ఇవి ఎలా ప్రభావితం చేశాయి?
3. వలస ప్రాంతాలుగా మార్చటంలో వ్యాపారం పోషించిన పాత్ర ఏమిటి?
4. వలస పాలన వివిధ దేశాలలో స్థానిక ప్రజలను ఏవిధంగా ప్రభావితం చేసింది? మూడు ఖండాలకు వేరుగా ఒక్కొక్కదాని గురించి ఈ కింది నేపథ్యంలో రాయండి.
   ఎ) పండించిన పంటలు బి) మతం సి) ప్రకృతి వనరుల వినియోగం
5. చైనా, భారతదేశం, ఇండోనేషియాలపై వలసపాలన తీరుగురించి రాయండి. వాటి మధ్య పోలికలు, తేడాలు ఏమిటి?
6. ప్రపంచ పటం నందు పోర్చుగీసు, డచ్, బ్రిటీషు, ఫ్రెంచి వలసలను గుర్తించి, రంగులతో నింపండి.

ప్రాజెక్టు

మీరు బ్రిటన్ పౌరులైతే వలసపాలనను సమర్థిస్తారా? ఎందుకు? భారతదేశ పౌరులుగా వలసపాలనకు మద్దతు ఇస్తారా, వ్యతిరేకిస్తారా? మీ దృక్పథాలను క్లుప్తంగా వివరించండి.